

Garai Béla

KORSZAKVÁLTÁS AZ NSZK-BAN

A sokat emlegetett X-nap 1982. október 1-jén következett el. Akárcsak a II. világháború történetéből ismert D-day, a szövetségesek franciaországi partraszállásának a napja, ez a számtalan találgatás övezte X-nap is fordulópont, sőt korszakváltó volt, ha nem is az egész kontinens, de egy jelentős nyugat-európai ország belső politikai csatározásaiban. A nemzetközi élet egyéb izgalmas és fontos eseményei ellenére — említsük csak a háromhatalmi békeerők libanoni bevonulását, a sorsdöntő spanyol parlamenti választások előkészületeit, az ENSZ-közgyűlés éppen megkezdődött őszi ülészeit — a nyugatnémet kormánycsere, a szociáldemokrata Helmut Schmidt kancellár bukása és helyébe a kereszténydemokrata Helmut Kohl megválasztása a Bundestag emlékezetes ülésén jó néhány napra a lapok címdalára került, ez lett a slágere a tévé és a rádió külpolitikai blokkjainak.

Ezt a nevezetes napot, amely nemcsak a külpolitikai „szakbarbárok”, hanem túlzás nélkül állíthatjuk, az egész nemzetközi közvélemény figyelmét felkeltette, hosszú hónapokig tartó feszültség, a koalíciós partnerek közötti vészjósló belvillongás előzte meg. Így a fordulat bekövetkezte szinte törvényszerű volt, csak éppen az időpont volt kérdéses.

A „válóperes okmány”

Amikor a Szociáldemokrata Párt szűkebb körű vezetősége — Willy Brandt, Herbert Wehner, Hans-Jürgen Wisohnewski és a kormány szociáldemokrata miniszterei — 1982. szeptember elején Bonnban éjszakába nyúló tanácskozásokon vitatta meg a koalíció helyzetét, a Hans Dietrich Genscher Szabaddemokrata Pártjával fenntartott viszony már csak formális volt, együttműködésről, közös kormányzásról alig lehetett beszélni. Miközben gazdasági téren sokasodtak a bajok (a munkanélküliek száma rekordmagasságra emelkedett és megközelítette a 2 milliót; a gazdasági növekedése a minimumra csökkent, egyes ágazatokban pedig

viisszaesés következett be; a vállalatok ezrei csukták be kapujukat, néhány nagy tröszt csak állami támogatással tudott a víz felszínén maradni, az AEG mammutvállalat pedig tönkrement; mind nagyobbra duzzadt a külföldi adósságok összege), a kormány a maga belviszályai-
val foglalatoskodott és képtelen volt egységes, hathatós akcióba fogni.

A koalíciós partnerek régóta tartó türelmetlenségét a Genscher párt-
jához tartozó Otto Lambsdorff gróf gazdaságügyi miniszter 1983-as sza-
nációs tervezete változtatta nyílt ellenségeskedéssé. Ez a dokumentum,
amelyet az októberre tervezett költségvetési vitában kellett volna elfo-
gadtatni a Bundestaggal — a válóperes okmányt képezte, ahogyan
Schmidt kancellár nevezte, ez tette félreérthetlenné, hogy a 13 éve
tartó, számos válságos időszakot megért szociáldemokrata — szabadde-
mokrata kényszerházasságot lehetetlen akár csak a legközelebbi parla-
menti választásokig is fenntartani.

A „Lambsdorff-papír” ugyanis, amely „A piacgazdálkodás manifesztu-
ma” hangzatos címet viseli, olyan gazdaságpolitikai elképzeléseket tük-
rözött, amelyek nemcsak az SPD balszárnya számára voltak elfogadha-
tatlanok, hanem a középútat követő, pragmatikus Schmidt számára is.
A szociáldemokraták ezzel a dokumentummal feladták volna szinte
mindazokat a szociálpolitikai vívmányokat, amelyeket az elmúlt évti-
zedben keserves harcok árán értek, s amelyek vonzóvá tették a pártot
a nyugatnémet társadalom egy jelentős része számára. Teljes kapituláció
lett volna ez a Genscher vezette polgári FDP előtt, feladása a szociál-
demokrata elveknek, s ami Schmidték számára talán ennél is fontosabb
volt: nyílt hadüzenet lett volna a rendkívül befolyásos szakszervezetek-
nek.

Mit is ajánlottak gazdasági programként a szabaddemokraták Lambs-
dorff gróf megfogalmazásában?

Míg a szociáldemokraták — a választóiknak adott, a jóléti társada-
lom megteremtésére vonatkozó ígéreteikkel összhangban — a munkál-
tatókra kivetett adók növelésében keresték a gyógyírt, csorbítatlanul
hagyva a szociális juttatásokat, addig a 40 pontos Lambsdorff-terv ez-
zel homlokegyenest ellenkező receptet tartalmazott. E szerint a gazda-
sági fellendülés érdekében a tőkéseknek adókedvezményt kell adni, és
ugyanakkor az állami költségvetés tehermentesítése céljából jócskán le
kell faragni a szociális juttatásokból, például a munkanélküli segélyből,
az ösztöndíjakkból, a betegszabadság és a szülési szabadság idején járó
térítésekből stb.

A kétféle koncepció összeütközését más incidensek is kísérték. Vála-
szul a Lambsdorffot ért szociáldemokrata támadásra, Genscher cikket
jelentetett meg a *Bild Zeitung*ban, amelyben egyebek között ez a mély-
ütés is szerepelt: „A kutyák ugathatnak, Lambsdorff azonban bízhat a
barátaiban”. Nem volt kétséges, hogy a nem túlságosan hízelgő meg-
jegyzést kormánybeli főnökének, Schmidtnek szánta. A szociáldemokrata
bundestagi képviselők tanácskozásán elítélték a liberálisok magatartá-
sát és megtapsolták Schmidtet, aki felvázolva a helyzetet, kijelentette,

hogy a szakítás Genscherekkel úgyszólván elkérülhetetlen. A gondterhelt kancellár már az „azután következő napokról” beszélt, de azt is hangsúlyozta, hogy tekintet nélkül a piszkos eszközökre, amelyek a szakítást előidézték, nem fogja benyújtani lemondását.

Ugyanakkor az FDP képviselői is szünet nélkül tanácskoztak. A megbeszéléseken kiderült, hogy a válság megosztotta a liberálisokat és a képviselőknek egy jelentős része kompromisszumot szorgalmaz a koalíció megmentése érdekében. Genschert és Lambsdorff azonban hajthatatlan maradt. A később történtek ismeretében nem vitás, hogy az FDP vezetői ekkor már titokban megállapodtak az ellenzék CDU-val és ígéretet kaptak, hogy a leendő új koalícióban is fontos szerepet játszhatnak — most már a kereszténydemokrata partner oldalán.

Schmidt váratlan javaslata

A készülődés ellenére a liberálisok vezetőségét mégis meglepte Schmidt következő lépése. Amikor meggyőződött róla, hogy a koalíció fenntartása a megengedhető áldozatok árán képtelenség, és az SPD bundestagi frakciójával is elfogadtatta tervét, a kancellár elhatározta, hogy nyílt lemondásra szólítja fel Genschert és a kormány másik három szabaddemokrata miniszterét, új választások kiírását szorgalmazva. Schmidt ugyanis úgy vélekedett, hogy az FDP, amelyet az elmúlt két évben, az 1980-as általános választások óta négy tartományi választáson ért olyan súlyos kudarc, hogy az ötszázalékos küszöb alatt maradván be sem jutott ezekbe a helyi parlamentekbe, egészen bizonyosan megsemmisítő vereséget szenvedne és ezzel lehetetlenné válna átállása az ellenzéki kereszténydemokratákhoz. Ez ugyan a szociáldemokraták hatalmának a végét is jelentené (mert az SPD vezetői közül senki sem ringatta magát abban az illúzióban, hogy az 1982 végén megtartandó rendkívüli választásokon átugorhatják önmaguk árnyékát és megszerezhetik a kormányzáshoz szükséges abszolút többséget), de legalább a hitszegő szabaddemokraták méltó büntetésben részesülnének. Emellett az is lényeges szempont volt, hogy a párt, a választók és az egész nemzet előtt tisztázzák: ki a felelős a történetekért. Schmidt — mint Klaus Bölling, a kancellár személyi titkára írja naplójában — függetlenül az eltérő történelmi körülményektől, nem akart ugyanolyan sorsra jutni, éppen olyan büntudatot vállalni, mint Hermann Müller, a weimari köztársaság utolsó szociáldemokrata kormányfője. (Müller 1930 márciusában lemondott az akkori nagy koalíció vezetői tisztségéről, és ezzel tulajdonképpen utat nyitott a fokozatos faszálódás előtt Németországban.)

Schmidt javaslatát, amelyet a nemzet állapotáról szóló kancellári beszámolója keretében ismertetett a Bundestagban, előzőleg 8 és fél óras, hajnali 3-ig tartó ülésen vitatták meg munkatársai. A kancellár makacsul szembeszállt minden olyan javaslattal, hogy enyhítsenek a Gen-

scherékre vonatkozó vádak megfogalmazásán és egy régi német szólással élve eltökélten kijelentette: — Aki utazni akar, azt nem szabad marasztalni.

Genscher mindaddig óvakodott a nyílt szakítástól, mert érezte, hogy a közvélemény ellene fordult, és nagyon tartott a szeptember 26-i heseni és az október 10-i bajorországi választásoktól. A nyílt kihívást azonban kénytelen volt elfogadni. Minisztertársaival együtt kivonult a kormányból és most már leplezetlenül tárgyalhatott a konzervatív ellenzék vezetőivel.

Előbb azonban tömöríteni kellett az őt támogató párthíveket, mert a Schmidt megbuktatását célzó terv egzakt számarányok biztosítását is megkövetelte. Az FDP parlamenti csoportja nem kevesebb mint 8 órán át vitatkozott az átállásról és a párt néhány eminens tagja kereken elutasította Genscher tervét. Végül az 53 képviselő közül 34 ígéretet tett, hogy a párt egységének megóvása érdekében követi Genschert — 19-en azonban megtagadták az engedelmességet.

A belső leszámolást követően Genscher tanácskozássra ült össze Helmut Kohllal, a Kereszténydemokrata Unió (CDU) és Franz Josef Strauss-szal, a Keresztényszociális Unió (CSU) vezetőjével, hogy a sikeres terepelőkészítés után megtárgyalják az immár kisebbségi Schmidt-kormány megbuktatására indított hadművelet taktikáját.

Megszervezik a szavazógépezetet

Az NSZK alkotmánya lehetővé teszi, hogy új választások megtartása nélkül is megbuktassanak egy kormányt, csupán azt követeli meg, hogy a kormányválság elkerülése végett a bizalmatlansági javaslat beterjesztője egyben az új kancellár személyére is tegyen javaslatot a Bundestagban. Helmut Schmidt eltávolítása céljából tehát úgynevezett konstruktív bizalmatlansági javaslattal kellett előállni, megnevezve a potenciális utódot. Ennek személye nem lehetett vitás, hiszen a keresztény testvérpártok már megállapodtak abban, hogy a nagyobbik, az országos szintű uniópárt vezetőjét tekintik közös kancellárjelöltnek. (Strauss, a csupán Bajorországban működő CSU vezetője minden jobboldali kombinációban a vicekancellár és a külügyminiszter posztját kapta volna.)

A terv végrehajtásához azonban biztos szavazattöbbséget kellett teremteni az SPD-vel szemben. A CDU—CSU-nak együttesen 226 képviselője van a 497 tagú Bundestagban, az SPD-nek pedig 216. Genscher FDP-je 53 mandátummal rendelkezik. (Két képviselő független.) A konstruktív bizalmatlansági javaslat elfogadtatása összesen 249 szavazatot igényelt, tehát Kohlénak legalább 23 szabaddemokrata szavazatra volt szükségük. Az FDP képviselői közül 34 beadta ugyan a derekát, a kereszténydemokrata vezetőség azonban ennek ellenére sem volt biztos a dolgában. A CDU köreiben élénken emlékeztek Rainer Barzel esetére, aki 1972 áprilisában Strauss rábeszélésére bizalmatlansági javas-

latot tett Willy Brandt kancellár ellen — és két szavazattal veszített. Barzelt saját párthíveinek egy része nem támogatta és a bundestagi kudarc politikai halálát okozta.

Helmut Kohlnek tehát jó oka volt óvatosnak lenni, ezért még próbaszavazást is tartott a keresztény képviselőkkel. Aggasztotta vetélytársa, Helmut Schmidt nagy népszerűsége, aki 1980-ban súlyos vereséget mért rá. Nem kis idegességet okozott az uniópártok körében az a kampány, amely most, a koalíció megingásakor bontakozott ki, igaz eléggé megkésve. Az SPD által sebtében megrendezett ankét szerint a lakosság 80 százaléka Schmidtet támogatja, és nem helyesli Kohl hatalomra jutását. A párt egy hét alatt 750 ezer aláírást gyűjtött olyan polgároktól, akik ellenzik a kancellár cserét. Ha ezeket az adatokat fenntartással is fogadjuk, az azonban nem vitás, hogy a közvéleményt jogosan felháborította az egész ügy, főként az, hogy megkérdezése nélkül, azaz új választások kiírása nélkül cserélik fel a kormányt. Különben Schmidtéknek is ez volt a fő érvük, amikor a rendkívüli választások megtartását sürgették.

A nyilvánvaló politikai machinációk miatt a nyugatnémet közvélemény nagyobbik fele, pártállásától függetlenül, elkeseredéssel, a lapok pedig ironikus megjegyzésekkel várták, hogy mi történik október elsején az egykori bonni gimnázium parlamentté átalakított, s azóta sok vihart megért épületében.

Győzelem diadal nélkül

Az X-napot, azaz október 1-jét megelőzően, szeptember 26-án a liberálisok katasztrófális vereséget szenvedtek a hesseni tartományi választásokon és kibuktak a helyi törvényhozásból. A tartomány választóinak alig 3 százaléka adta le voksát Genscher pártjára, amely ezúttal, amolyan főpróbaként az új bonni szövetség megteremtése előtt, közösen folytatta választási hadjáratát a kereszténydemokratákkal. (A két nagy párt, az SPD és a CDU nagyjából megmaradt korábbi pozíciójában, viszont meglepetésszerűen előretörték az úgynevezett zöldek, vagyis a környezetvédő mozgalom, amely a liberálisok helyébe bekerült a hesseni parlamentbe.) A vereség még inkább megosztotta az FDP-t és a főtitkár, Günther Verheugen tiltakozásul Genscher átállása miatt, amivel a legújabb vereséget is magyarázta, demonstratív lemondott tisztségéről. Gerhard Baum szabaddemokrata belügyminiszter szintén kijelentette, hogy nem támogatja az új koalíciót. Mindez érthető idegességet okozott Kohlék körében is, fokozva a sorsdöntő bundestagi szavazás körüli izgalmakat.

A jól megolajozott szavazógépezet azonban nem mondott csődöt. A konstruktív bizalmatlansági javaslat beterjesztése ugyanis ötórás ádáz vitát váltott ki, de az utána megejtett szavazás az alaposan előkészített szcenárió szerint zajlott le. Kohlra 256 képviselő szavazott, 235 ellene,

négyen pedig tartózkodtak a szavazástól. Az ellenzék jelöltje tehát megszerezte a szükséges szavazatmennyiséget, sőt ennél héttel többen is kapott. Elsőként Helmut Schmidt gratulált az új kancellárnak, aki a diadal cseppnyi jele nélkül fogadta a jókívánságokat. Az előkészített győzelmi nyilatkozat ellenére tudatában volt, hogy megválasztása a pártok közötti, tisztességesnek alig nevezhető megegyezés eredménye, aminek legfőbb szépséghibája, hogy a nyugatnémet választókat megkerülve hozták meg. Emellett azt is jól tudta, hogy a meggyengült liberálisokban rendkívül megbízhatatlan szövetségeseket kapott, akik a legközelebbi és sokáig nemigen halogatható általános választásokon csak a csoda folytán kerülhetnek be ismét a Bundestagba. Kohl CDU-ja tehát lényegében ideiglenesen vette át a kormányzást, s ezt a jól sikerült szavazás sem feledtette velük.

A megbukott kisebbségi szociáldemokrata kormánynak nem voltak illúziói a szavazás kimenetelét illetően. Helmut Schmidt már napokkal korábban utasítást adott, hogy a bonni kormányhivatalokban vegyék le képét a falról. Bundestagi búcsúbeszédében azonban megragadta az alkalmat, hogy emlékeztessen a távozó koalíció bel- és külpolitikai eredményeire. Felhívta a figyelmet, hogy a nyugatnémet választók két évvel ezelőtt arra szavaztak, hogy ez a koalíció vezesse az ország ügyeit 1984-ig, ezt azonban Genscher és új szövetségesei mesterkedésükkel lehetetlenné tették. Azzal vádolta ellenfeleit, hogy hátat fordítottak a választóknak, és megsértették az ország demokratikus intézményeit. Súlyos vádakkal illette az ellenzékot Willy Brandt és Herbert Wehner is.

Az új koalíció tagjai, visszautasítva a vádakat, ígéretet tettek, hogy nem fognak vonakodni az új választások kiírásától és ezeket 1983. március 6-án megtartják.

Nem sokkal a bundestagi szavazás után Karl Carstens szövetségi elnök hivatalosan is felmentette tisztségéből Helmut Schmidtet, majd átadta a kinevezésről szóló dokumentumot Helmut Kohlnak. A kancellárcsere tehát a nyugatnémet parlamentarizmus játékszabályainak pontos betartásával bonyolódott le, csak azt nem vették figyelembe, hogy a választók 80 százaléka — mint a körkérdések bizonyították — egy rendkívüli választás megtartását követelte.

A két Helmut

Ellenzékként a kereszténydemokraták azzal vádolták a kormányt, hogy tehetetlensége miatt valóságos káosz keletkezett az országban, a gazdaságban és a pénzügyek terén katasztrofális a helyzet, az erkölcs elképesztően alacsonyra süllyedt... Ezzel szemben „új kezdetet”, „gyökeres fordulatot” hirdettek, mindenekelőtt pedig a gazdaság fellendítését ígérték. Helmut Kohlt „az optimizmus kancellárjának” kiáltották ki, ő maga büszkén nyilatkozta, hogy Adenauer unokájának tartja magát, természetesen politikai értelemben.

Mindez azonban propaganda volt — az új kormánynak számba kellett vennie a realitásokat és olyan programot kidolgozni, amely a társadalomnak legalább egy részét bizakodással tölti el, és a többieket sem ábrándítja ki túlságosan. Ám önnön menteségükre nyomban be kellett jelenteni, hogy mindazt, amit a szépen hangzó propagandaszólamok hirdettek, lehetetlen rövid idő alatt megvalósítani, sőt valószínűleg évek kellene hozzá...

Helmuth Kohlnak személy szerint is bizonyítania kellett képességeit. A hatalom átvételekor ugyanis nem kerülhette el az összehasonlítást a „másikkal” Helmuttal, azaz Schmidttel, aki vitathatatlan tekintélynek örvendett bel- és külföldön egyaránt. Schmidt kivételes szervező képességét már pályája elején, a 60-as években bizonyította, amikor szülővárosában, Hamburgban belügyi szenátorként ragyogóan megszervezte a hanzaváros védelmét a katasztrofális árvíz idején. Később Bonnban úgynevezett szuperminiszterként (a gazdasági és a pénzügyi tárca birtokosaként) szerzett múlhatatlan érdemeket. Kancellársága alatt az NSZK vezető nyugat-európai hatalommá terebélyesedett, külpolitikai téren megkerülhetetlen európai tényezővé vált. A Brandt által megkezdett keleti politikát követve, jó kapcsolatokat épített ki a kelet-európai országokkal. Schmidt emellett még kiváló szónoknak is számít, olyan politikusnak, akinek divatos kifejezéssel élve „image-e” van — s ez egyáltalán nem mellékes szempont a választások alkalmával.

Ezzel szemben a Schmidtnél 12 évvel fiatalabb (jelenleg 52 éves) Kohl, jóllehet az ország számarány szerinti legerősebb pártjának a vezetője, még hívei körében is amolyan vidéki politikusnak számít, akinek nemigen vannak tapasztalatai az országos ügyek intézésében. Maga Strauss jegyezte meg egy alkalommal, hogy szemében mindig „másodrangú vidéki politikus” marad. Mind hívei, mind ellenfelei azonban elismerik, hogy kitartó, magabiztos, higgadt politikus, aki szemrebbenés nélkül tudta elviselni Schmidt kíméletlenül éles támadásait és túltenni magát kényelmetlen szövetségese, az arrogáns bajor, Strauss megjegyzéseiben is. Hivatalnoki családból származik, jogi és történelmi tanulmányokat folytatott. Az 50-es években kapcsolódott be a Kereszténydemokrata Párt munkájába, ahol nem sokkal később pártfogásába vette a CDU „nagy öregje”, Konrad Adenauer. 1966-ban már a CDU rajn-pfalzi tartományi szervezetének elnöke, majd 1969-ben a tartomány miniszterelnöke lett. A párt élére 1972-ben került, amikor elődje, Rainer Barzel csúfosan megbukott a Brandt elleni bizalmatlansági szavazáson. Ideológiájában Adenauer nyomdokain halad, gazdaságpolitikai elképzeléseit pedig Ludwig Erhardnak, a nyugatnémet gazdasági csoda megteremtőjének eszméi ihlették.

Megválasztása utáni első tévéinterjújában az újságíró ezt a kényelmetlen kérdést is feltette neki:

— Önről azt állítják, hogy generalista, vagyis, hogy nincs szűkebb szakosítása.

— Igaz, nem tartozom azon szakemberek közé — válaszolta az új

kancellár —, akik elutaznak egy országba, majd hazatérve 8 nap alatt megírnak egy könyvet, mégis kompetensnek érzem magam a kancellári tisztségre. Amióta Bonnba jöttem, 6 éve külpolitikával foglalkozom...

Ha Kohl igyekszik is külpolitikai téren is bejáródni, egy dolog bizonyos: ha teljesül Strauss terve, akkor a kancellár már a tavasszal kénytelen lesz megosztani hatalmát kellemetlen bajor szövetségével. A Schmidt-kormány megbuktatását ugyanis a keresztény pártok nem tekintik epizódnak, hanem a konzervatív hatalomátvétel, a tartós konzervatív hatalom kezdetének. Az uniópártok választási stratégiái abban bíznak, hogy 1983. március 6-án Genschert szabaddemokratái (miután 1982 szeptemberében megtették „kötelességüket”) letűnnek a politikai színpadról és a CDU—CSU abszolút győzelmet arat. Ebben az esetben Franz Josef Strauss odahagyja müncheni fellegrát és Bonnba költözik, hogy átvegye Genschertől az alkancellári és külügyminiszeri tisztséget.

Az új kormány belpolitikája

Helmut Kohl beiktatása kétségkívül új korszakot jelent az NSZK életében a szociálliberális koalíció 13 évig tartó kormányzása után. Az sem vitás, hogy az új CDU—FDP koalíció jobbra fordulást jelent, aminek mértékét azonban most még nem tudjuk megítélni. Maga az a tény, hogy Lambsdorff gróf helyet kapott az új kormányban is, megerősíti, hogy Kohl mindenekelőtt a piacgazdálkodást szeretné erősíteni, bátorítani a nagytőkét, és csökkenteni az állami beavatkozást, abban bízva, hogy ezzel felújíthatják a beruházási kedvet. Ennek azonban csakis az lehet az ára, hogy lefelé szorítják a szociális kiadásokat és megszigorítják a béremelési feltételeket.

Az előző kormány elvitathatatlan érdeme, hogy viszonylag jó együttműködést épített ki a szakszervezetekkel és elejét tudta venni a nagyobb megrázkódtatásoknak. Hosszú évek óta a Közös Piac tagállamai közül az NSZK-ban a legkevesebb a sztrájk, a nyugatnémet üzemek összehasonlíthatatlanul kevesebb munkaórát veszítettek el a munkabeszüntetések miatt, mint az angolok, vagy az olaszok. Természetesen ez kihatott a nyugatnémet ipar versenyképességére is, megkönnyítve a márka szilárdságának megőrzését. A bonni váltás nagy kérdőjele, milyen álláspontra helyezkedik a szakszervezet a bejelentett új gazdasági intézkedésekkel szemben, beválik-e Schmidt jóslata, miszerint az úgynevezett szociális béke, a munkáltatók és a dolgozók közötti többé-kevésbé (de inkább csak látszólagos) harmonikus viszony immár végérvényesen a múlté.

A külföldi munkások, a „gastarbeiterek” iránti viszony is több szempontból megváltozik. Kohl már október 13-i programbeszédében jelezte, hogy négy fő programpontra (új munkahelyek megnyitása és a munkanélküliség enyhítése; a szociális juttatások megőrzése; a külföldi dolgozók problémáinak megoldása; az ország kül- és biztonsági politi-

kájának megújítása) közé a vendégmunkáskérdést is beiktatta. Ennek a megoldásnak — a kancellár szerint — az lesz a célja, hogy a külföldiek „ne veszítsék el identitásukat”, miközben lehetővé kell tenni, hogy a németek és a külföldiek viszonya „konfliktusmentes” legyen. E célból egyrészt szorgalmazzák majd az integrálódást, másrészt viszont akadályokat gördítenek a családegyesítés elé, például megtiltják a vendégmunkás-gyermekek (a legújabb javaslat szerint már a hatévesnél idősebbek) német szövetségi köztársasági letelepedését, ugyanakkor „megkönnyítik” a külföldiek hazatérését. Mindebből márciusig konkrét intézkedések születnek.

A „gastarbeiterek” élet- és munkafeltételei tehát, különösen azoké, akik még nem szándékoznak hazamenni, de beolvadni sem szeretnének, kétségkívül szigorúbbak lesznek, tovább fokozódik kiszolgáltatottságuk a munkaadóknak.

„Rakétapártok”

Az új kancellár szinte a beiktatás másnapján megkezdte külföldi bemutatkozó látogatásait. Párizsi útja, azt volt hivatott bizonyítani, hogy Bonn a keresztény-liberális korszakban is erősíteni kívánja a nyugatnémet—francia barátságot. Margaret Thatcher brit konzervatív kormányfővel Helmut Kohl a legtöbb kérdésben — az ún. szabad gazdasági kezdeményezés biztosítása, a nagytőke támogatása, a szakszervezetek megszilárdítása és a NATO ütőerejének növelése tekintetében — tökéletesen egyetértett.

Ronald Reagan november elején kereste fel. Az amerikai elnöknek az első köztölt küldött gratulációját azzal igyekezett meghálálni, hogy bejelentette: kormánya hajlandó engedélyezni a NATO-rakéták újabb generációjának telepítését az NSZK-ban még a genfi szovjet—amerikai rakétaleszerelési tárgyalások befejezte előtt. (Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy annak idején főként Bonn kardoskodott amellett, hogy úgynevezett kettős határozatot fogadjanak el a NATO-ban, amely csak abban az esetben engedélyezi a Pershing—2 és a cirkálórakéták hadrendbe állítását Nyugat-Európában, ha a genfi tárgyalások kudarcot vallanak.) Kohl Washington jóindulata kedvéért ezzel semmibe vette azt a kiterjedt nyugatnémet mozgalmat, amely úgyszólván hetente tart atomellenes tüntetéseket az országban. Mi több, azt állította, hogy a rakétatelepítést a nyugatnémet közvélemény nagyobb része támogatja.

Nyomós oka van annak, hogy az új kancellár igyekszik kedvébe járni a konzervatív amerikai kormánynak. Alig néhány hónap van hátra ugyanis a márciusi rendkívüli választásokig, amikor meg kell védenie a Bundestagban kicsikart hatalomátvételt. Ehhez Kohl hathatós politikai és gazdasági támogatást remél Reagantól, akinek szintén érdeke az új bonni koalíció fennmaradása — mert ellenkező esetben kútba esik a

Pershingek és a cirkálórakéták NSZK-beli telepítése. Washingtonban nyíltan felszólították mindazokat a köröket, amelyek befolyással vannak a nyugatnémet körülményekre, tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a szavazók a „rakétopártokra” adják le voksukat, vagyis azokat juttassák győzelemhez, akik befogadják az amerikai rakétákat.